

Якубівська Юлія Євгенівна

*аспірант кафедри міжнародного менеджменту і маркетингу
Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі*

Вплив економічної кризи на світовий ринок промислової власності

В статті розглянуто основну динаміку зміни показників активності суб'єктів господарської діяльності у сфері інтелектуальної власності в контексті світової економічної кризи, дано характеристику міжнародним та вітчизняним тенденціям подачі заявок та реєстрації охоронних документів на об'єкти промислової власності. На основі отриманих результатів підведено підсумки впливу світової економічної кризи на ринок промислової інтелектуальної власності.

Yuliya Yevhenivna Yakubivska

The influence of economic crisis on the world industrial property market

The article is concerned with a basic dynamics of the subjects activity in intellectual property sphere in the context of the global economic crisis, although it is given an international and domestic industrial property application and registration trend. According to the results the global economic crisis impact on the market of industrial intellectual property is summarized.

Постановка проблеми. Світова економічна криза залишила свій відбиток на інноваційній діяльності компаній в глобальному контексті. Падіння рівня доходів та скорочення грошових потоків, зменшення доступу до кредитів та збільшення рівня економічної невизначеності спонукали компанії коригувати свої інноваційні стратегії, а це, у свою чергу, відобразилося на активності міжнародного ринку промислової власності. Переважна більшість країн світу зіткнулися із уповільненням темпів зростання витрат на дослідження та розвиток у 2008-2009 роках, у цей же період відбувається падіння показника подачі заявок та реєстрації охоронних документів на об'єкти інтелектуальної власності. Саме тому дані тенденції потребують детального дослідження.

Аналіз останніх публікацій. Питання впливу відповідних економічних факторів на ринок інтелектуальної власності лежить в основі таких світових вчених як: А. Шварц, П. Кругман, М. Бордо, Р. Дорнбуш, Р. Чанг та інших. Серед українських представників у контексті дослідження даної проблематики можна виділити П. Гайдуцького, М.Фесенка, Л.Савченка, А.Жужневу, Я.Демедюка.

Нещодавня світова економічна криза запам'ятеється завдяки своїй історичній величині – як об'ємами зменшення світового виробництва, так і міжнародної торгівлі. У період відновлення економіки криза незмінно продовжує впливати на патенти, торгівельні марки та промислові зразки, що, ймовірно, матиме негативний ефект в 2012-2013 роках. В той же час, результат впливу економічної кризи на систему інтелектуальної власності не був рівномірним поміж країнами світу, відобразивши різні економічні ефекти кризи та інших факторів.

На основі опрацювання публікацій та статистичного матеріалу по даній тематиці можемо зробити висновок, що результативність впливу світової економічної кризи на ринок промислової інтелектуальної власності не може вважатися повністю дослідженою та потребує детальнішої оцінки динаміки зміни показників подачі заявок та реєстрації охоронних документів як на міжнародному, так і на національному рівнях.

Метою наукової статті є дослідження зміни динаміки показників активності ринку промислової інтелектуальної власності на основі оцінки міжнародної тенденції, а також вітчизняного патентного ринку. Задля досягнення вищевказаної мети потребують вирішення наступні завдання:

- проаналізувати вплив світової економічної кризи на активність суб'єктів промислової інтелектуальної власності в глобальному контексті;
- дослідити динаміку подачі заявок на отримання патентів від резидентів, нерезидентів, а також за системою РСТ;
- роз'яснити чинні міжнародні та вітчизняну тенденції активності подачі заявок на отримання патентів;

- сформулювати висновки, в яких визначити основні результати впливу світової економічної кризи на ринок промислової інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу. Не зважаючи на те, що зниження показника кількості реєстрацій у сфері інтелектуальної власності проявилось ще до настання кризи, економічне падіння підсилило цей спад, а подекуди і провокувало негативні наслідки. Офіційні дані по чинних заявках на об'єкти інтелектуальної власності демонструють різке зниження активності нерезидентів в результаті впливу кризи. Однак є винятки: наприклад, реєстрація патентів у США характеризувалася у 2009 році падінням рівня активності резидентів, але одночасним зростанням нерезидентів. Відповідно покращення економічної ситуації сприятиме також і підвищенню активності на ринку інтелектуальної власності. Наприклад, вже у першому півріччі 2010 року спостерігалось відновлення зростання заявок за Договором про патентну кооперацію (РСТ). Жужнева А.О. зазначає, що постійними користувачами даної процедури є великі світові корпорації, такі як: Philips, Siemens, Sony, Nokia, Procter&Gamble та інші[1, 39]. Ми вважаємо, що підвищена активність у сфері інтелектуальної власності надалі спостерігатиметься в країнах із середнім рівнем доходів, особливо у Східній Азії та Індії.

На початковому етапі світової фінансової кризи, а саме у 2008 році, кількість патентних заявок по всьому світі зросла на 2,6%, однак цей показник був нижчим у порівнянні з попередніми роками. Близько 1,91 млн. патентних заявок було подано у 2008 році, серед яких 1,1 млн. склали заявки від резидентів та 0,8 млн. від нерезидентів. Загалом, дане падіння активності подачі патентних заявок у 2009 році є першим значним зниженням, починаючи з 2002 року. А це у свою чергу призвело до першого в історії зниження заявок за Договором про патентну кооперацію (РСТ).

В сучасному розвитку світового господарства та торгівлі наявна значна варіація між країнами в контексті економічного спаду патентної прикладної діяльності. Темп приросту заявок у всьому світі уповільнився з 2008 року в

значній мірі завдяки нульовому приросту в активності представників США, а також частці заявок з Японії (-1,3%), Республіки Корея (-1,1%) і Сполученого Королівства (-6,5%). Проте, заявки, подані в Китаї, істотно зросли (+18,2%), перешкоджаючи падінню загальносвітових показників у 2008 році.

Дані щодо подачі заявок за країною походження показують нам, що резиденти подали на 4,1% менше заявок в 2008 році порівняно з 2007 роком. На противагу зазначеному, резиденти Китаю подали на 26,7% заявок більше в 2008 році у порівнянні з попереднім. У країнах з середнім рівнем розвитку та тих, що розвиваються активність подачі патентних заявок зазнала меншого впливу, спричиненого ранньою фазою глобального економічного спаду. У більшості цих країн показник кількості заявок отримав значний приріст в 2008 році. Наприклад, показники заявок з Перу, Румунії і Туреччини отримали двократне зростання. У більшості країн з середнім рівнем розвитку та країн, що розвиваються, кількість заявок від нерезидентів характеризувалася високим рівнем зростання. Статистичні дані за 2009 рік показують істотне зростання заявок у ряді країн, порівняно з 2008 роком. Наприклад, патентні заявки в Європейському патентному відомстві характеризувалися падінням рівня активності подачі на 7,9% в 2009 році, який став першим зафіксованим падінням, починаючи з 2002 року. У той же час 10,8%-ве зниження у кількості поданих заявок до Патентного відомства Японії є найбільшим за останній час. У 2009 році заявки РСТ, подані резидентами США (-10,8%), Німеччини (-11,3%), Канади (-11,8%) і Швеції (-13,4%), характеризувалися різкішим, порівняно з середнім, зниженням. Не дивлячись на суперечливі економічні умови, резиденти Китаю (+29,1%), Японії (+3,6%), Нідерландів (+2,4%), і Республіки Корея (+1,9%) подали більше заявок РСТ в 2009 році, ніж в 2008 році[2, 52]. Дійсно, тривале зростання заявок за Договором РСТ в випадку Японії і Республіки Корея мало місце, незважаючи на наявність високого рівня падіння резидентних заявок до Патентного відомства Японії і Департаменту інтелектуальної власності Республіки Корея відповідно.

Уповільнення в патентній активності у всьому світі стало характерною ознакою періоду 2008-2009 років. Темпи зростання кількості виданих патентів уповільнилось від свого піку, що становив 19,5% в 2006 році до 0,6% в 2008 р. Загальна кількість виданих патентів досягнула близько 777600 в 2008 році, включаючи 425000 резидентських заявок та 352600 нерезидентських. Істотне падіння (-32,5%) у видачі патентів Корейським департаментом інтелектуальної власності сприяло значному уповільненню в прирості кількості патентів, виданих у всьому світі в 2008 році. Китайська Народна Республіка надала на 37,9% патентів більше в 2008 році, ніж в 2007 р. Вперше Бюро патентів і торговельних марок Сполучених Штатів надали більшу кількість патентів нерезидентам, порівняно з резидентами.

Загальносвітова кількість заявок на отримання охоронних документів на корисні моделі (313000) і їх видача (238000) зросли в 2008 році на 15,3% і 12,2% відповідно[2, 36]. Переважна більшість (близько 96%) заявок на корисні моделі були подані та отримані резидентами. Значний приріст в діяльності, пов'язаній з корисними моделями, не дивлячись на негативні економічні умови, може пояснити той факт, що Китай, на який найменш впливав економічний спад, звітував про найбільшу активність в контексті корисних моделей. Заявки в Бюро Інтелектуальної власності Китайської Народної Республіки зросли на 24,4% в 2008 році, порівняно з 2007 р. На противагу цьому, подача заявок в Німеччині, Японії і Республіці Корея зменшилась на 5,6%, 8,4% і 17,4% відповідно. Офіційні дані за 2009 рік для трьох провідних світових відомств показують, що заявки на корисні моделі в Китаї і Німеччині зросли на 37,8% і 1,4% відповідно, у той же час в Республіці Корея кількість заявок впала на 2,1%.

Значний приріст в заявках за Договором про патентну кооперацію РСТ спостерігався для енергетично-орієнтованих технологій. Кількість заявок РСТ представлена в чотирьох, пов'язаних з енергетикою сферах технологій – паливній, сонячній, вітровій і геотермальній, – зросла з 584 заявок в 2000 році до 3424 заявок в 2009 р. Заявки РСТ по сонячній енергетиці становлять

близько 60% цього загального зростання. Заявники з Японії подали найбільшу кількість заявок РСТ у сферах сонячної енергетики і паливних технологій, у той же час представники Сполучених Штатів Америки дали звіт про найбільшу світову частку заявок РСТ для технологій, основаних на енергії вітру[2, 60].

Економічний спад та глобальна світова криза критично відбилися на кількості заявок на захист торгівельної марки. Приріст в кількості заявок на захист торгівельної марки у всьому світі почав уповільнюватися ще в 2006 році. Глобальний економічний спад прискорив це зниження і в 2008 році кількість таких заявок знизилася на 0,9%. За даними оцінки, 3,3 мільйони заявок на охорону торгівельної марки було представлено в світі у 2008 році, включаючи близько 2,33 млн. заявок від резидентів і приблизно 0,97 млн. від нерезидентів.

Міжнародні реєстрації торгівельної марки через Мадридську систему знизились на 12,3% в 2009 році, проявляючи перше падіння активності в заявках вже з 2002-2003 р.р. Порівняно з заявками на торгівельні марки від резидентів, поданих до національних бюро інтелектуальної власності, міжнародні реєстрації через Мадридську Систему знизилися значно швидше в більшості країн. 12,3%-ве падіння в 2009 році виникло перш за все через падіння в кількості заявок від резидентів Франції, Німеччини та США. Бюро інтелектуальної власності Японії (-16,6%), Іспанії (-13,3%) і Сполученого Королівства (-11,8%) характеризувалися найактивнішим зменшенням в кількості заявок, поданих в 2008 році порівняно з 2007 р. На противагу цьому, відомства інтелектуальної власності багатьох країн, що розвиваються, наприклад, Бразилії, Індії і Таїланду, отримали зростання в кількості заявок за той же період.

Представники Китаю володіють часткою близько 90% з усесвітнього зростання в реєстраціях торгівельних марок. Загальна кількість реєстрацій торгівельних марок в світі зросла на 7% в 2008 році, що становить мінімальний приріст у порівнянні з даними попереднього року. У 2008 році

приблизно 2,37 мільйони торгівельних марок було зареєстровано у світі. Істотне зростання в кількості реєстрацій відбулося в Китаї (+56,8%). Збільшення кількості реєстрацій торгівельних марок в Китаї є частково спричиненим залученням 300 додаткових асистентів по здійсненні експертизи торгівельної марки, що були залучені, щоб скоротити кількість поданих заявок.

Протягом п'ятнадцяти останніх років спостерігалось постійне зростання кількості подачі заявок на реєстрацію промислових зразків. Загальна кількість заявок на реєстрацію промислових зразків в 2008 році у світі досягла близько 656000, що становило 5,7% зростання у порівнянні з 2007 роком. Істотний приріст кількості заявок в Китаї (+17,0%) є головним джерелом цього загальносвітового зростання.

В сумарній кількості заявок на реєстрацію промислових зразків 550300 (84%) складають заявки від резидентів, а 105700 (16%) від нерезидентів. Резидентські заявки зросли на 7,8% в 2008 році, порівняно з даними за попередній рік, при цьому кількість заявок від нерезидентів впала на 4,2%. Кількість поданих заявок через Гаазьку систему зросла на 10,4% в 2009 році. Більшість світових відомств інтелектуальної власності відзначили приріст в кількості заявок на реєстрацію промислових зразків, отриманих в 2008 році, порівняно з 2007 р. Проте, в більшості випадків, темпи приросту були нижчими за річні темпи приросту за 2004-2007 р.р. У 2008 році кількість заявок по промислових зразках в Бразилії, Франції, Німеччині і Сполученому Королівстві зменшилася на 49,1%, 29,9%, 13,2% і 14,4% відповідно, порівняно з 2007 роком. Дані за 2009 рік констатують падіння рівня активності по промислових зразках для всіх міжнародних відомств, окрім Китаю. Відомства з інтелектуальної власності Філіппін (-36,3%), Малайзії (-13,9%), ОНІМ (Відомство з гармонізації внутрішнього ринку) (-9,5%), Мексики (-7,9%) і США (-7,1%) зіткнулися зі значним зниженням в кількості заявок, отриманих в 2009 році, порівняно з 2008 р. На противагу цьому, кількість заявок в Китаї зросла на 12,3% за той же період.

Бюро інтелектуальної власності Китаю отримало у 2009 році близько 312900 заявок на реєстрацію промислових зразків, що становить приблизно половину (48%) світового підсумку, частка резидентів в якому склала близько 95%. Наступне відомство з інтелектуальної власності по величині кількості заявок, ОНІМ, дало звіт лише про 12% зі світового підсумку.

Франція володіла найбільшою кількістю чинних реєстрацій промислових зразків у 2008 році (близько 400000), але на протязі наступних двох років спостерігалася різка зміна на користь Китаю.

В середньому, економіки країн, що розвиваються, отримали нижчий рівень негативного впливу даної кризи. Їхнє виробництво зросло в 2009 році, хоча в набагато меншій мірі порівняно з попередніми роками (в середньому 2,5% в 2009 році, порівняно з 6,1% в 2008 і 8,3% в 2007 р.р.). Це було в основному завдяки безперервному зростанню виробництва в країнах Азії (за виключенням Китаю, Індії і Індонезії), а також в Африці, що сприяло компенсації для загальносвітового зниження[4]. Позитивним аспектом вважаємо і той факт, що відновлення світової економіки відбулося раніше і енергійніше, ніж це очікувалося. Це стосується підтримки фінансового сектора грошово-кредитної та податково-бюджетної політики. Більш того, економіки країн на даний час твердо стали у напрямку до відновлення. Дійсно, з початку 2010 року, МВФ та Організація економічного співробітництва та Розвитку (ОЕСР) переглянули свої оцінки зростання із констатацією зростання вгору. У той же час, стійкість і сила відновлення залишаються невизначеними, а безробіття залишається незмінно високим в більшості країн з високим рівнем доходів. Незважаючи на подібну невизначеність, посткризова економіка швидше за все характеризуватиметься більш швидким зростанням в країнах з низьким і середнім рівнем доходу, тим самим змінивши в подальшому баланс світового виробництва, особливо що стосується азіатських країн.

Відбувся відповідно і значний вплив кризи на інновації. У тій мірі, що інвестиції в інновації, такі як дослідження та розвиток мають довгостроковий

характер, короткострокові коливання в бізнес-циклі повинні мати лише обмежений вплив на них. Однак, в контексті економічної кризи, інвестиції в дослідження та розвиток нових продуктів або процесів знизилися у зв'язку зі скороченням грошових потоків, зниженням попиту на нові продукти та процеси, а також підвищеною невизначеністю бізнесу, у тому числі невизначеністю щодо розміру майбутнього ринку. Компанії також стикаються з великими труднощами в освоєнні зовнішніх джерел фінансування для підтримки своїх інвестицій в дослідження та розвиток.

Вважаємо за доречне детальніше проаналізувати вплив економічної кризи на кількість патентних заявок в 2008 і 2009 р.р. Значна кількість країн отримали уповільнення показників приросту патентних заявок в 2008 році. Ці тенденції стосуються як національних, так і регіональних патентних заявок, а також заявок за процедурою РСТ. Проте, подібно до коректувань у витратах на дослідження та розвиток, кількість заявок на патенти варіювала під час кризи нерівномірно в різних країнах. У період економічного спаду зниження активності бізнесу і падіння рівня грошових потоків спричинили спад показника патентної активності. Фірми обрали для себе фокусування на базових технологіях. Неофіційні дані щодо економічної кризи показують, що в масштабі всієї кампанії скорочення бюджету політика також торкається департаментів інтелектуальної власності, діяльність яких була направлена на впорядкування існуючих портфелів інтелектуальної власності. Однак, не існує рівномірного ефекту серед галузей і компаній. Як і в ситуації з витратами на дослідження та розвиток, деякі фірми продовжували констатувати зростання показника кількості поданих заявок.

Потенційно можна було б очікувати варіювання показника кількості патентних заявок від малих фірм, що особливо постраждали від економічного спаду. З одного боку, обмежений доступ до капіталу може означати, що дрібні фірми будуть мати менше можливостей для фінансування патентних заявок, включаючи і подачу заявок в декількох країнах. З іншого боку, є причини для невеликих фірм втримувати стійкість

під час спадів у період подачі патентних заявок. Патенти можуть мати вирішальне значення в контексті здатності невеликої фірми залучати венчурний, а також в контексті забезпечення її відносного положення на ринку і зростання по відношенню до великих компаній. З одного боку, зменшення доступу до капіталу, можливо, означало би, що малі фірми не можуть фінансувати патентні заявки, у тому числі заявки в багатьох країнах. Немає жодних систематизованих даних, які дозволили б проаналізувати той факт, як дрібні фірми досягли успіху порівняно з великими. Наприклад, дані для Франції показують, що загальне падіння патентної активності частково викликано падінням заявок переважно від великих компаній. Уповільнення в активності подачі патентних заявок, починаючи з середини 2000 року і зниження в 2009 р. відбулося завдяки економічній кризі. Як і у випадку національних заявок, так і за Договором про патентну кооперацію РСТ, сповільнення активності починає спостерігатися перед початком економічного спаду. Цей спад почався в 2005 році, перед яким відбувся сильний сплеск патентування за попереднє десятиліття, що було тільки перервано кризою у 2000 році. Остання призвела до фактичного зниження в кількості національних і регіональних патентних заявок, поданих в усьому світі в 2002 році і значного зниження кількості заявок за процедурою РСТ. Це уповільнення зростання пропонуємо розглянути в агрегованих показниках на національному рівні та щодо заявок за процедурою РСТ, а також зосередимо увагу на країни, в яких розміщені найбільші департаменти інтелектуальної власності, хоча це є дані тільки по окремих територіях і загальний показник не відповідає сумарному по всіх країнах (табл. 1) [2, 23].

Таблиця 1.

Темпи зростання кількості заявок за патентним відомством (%)

Патентне відомство	2005	2006	2007	2008	2009
Китай	32,9	21,4	16,5	18,2	8,5
Європейське патентне відомство	4,1	5,1	4,1	3,8	-7,9
Франція	-0,1	-0,2	-0,8	-2,4	-3,6

Німеччина	1,7	0,6	0,7	2,3	-4,5
Японія	0,9	-4,3	-3,0	-1,3	-10,8
Республіка Корея	14,8	3,3	3,8	-1,1	-5,0
Сполучене Королівство	-6,6	-8,0	-2,9	-6,5	-3,9
США	9,5	9,0	7,1	0,0	0,0

Деякі країни, такі, як Японія, характеризувалися фактичним послідовним зменшенням в кількості національних патентних заявок, починаючи з 2005 року. У США, уповільнення в кількості заявок відчувалося після 2006 року, починаючи з падіння темпів зростання з 9% в 2006 році до 7,1% в 2007 році і зниження до нульового зростання в період між 2007 і 2009 роками. Крім того, Республіка Корея зіткнулася з швидким зниженням темпів зростання після 2005 року (з 14,8% у 2005 році до 3,3% у 2006). Навіть для Китаю та Індії щорічні темпи зростання в основному знижувалися, починаючи з 2005 року, хоча залишилися на порівняно високому рівні (табл. 1). Європейське патентне відомство (ЕРО) та Патентне відомство Німеччини є винятками зі стійкими темпами зростання після 2004 року до падіння в 2009 році.

Падіння активності у 2008 році передувало фактичному падінню кількості патентних заявок до провідних відомств інтелектуальної власності в 2009 році (по порядку від розміру зниження: Японія, Європейське патентне відомство, Республіка Корея, Німеччина, Великобританія і Франція), за винятком США, що отримали нульове зростання, а також Китаю, що характеризувався істотним зростанням на 8,5% (хоча і нижче, ніж у попередні роки). Загальна кількість патентних заявок, поданих до восьми основних патентних відомств у 2009 році знизилась на 2,7% в порівнянні з попереднім роком. Враховуючи, що на ці вісім провідних відомств припадає 80% глобальних патентних заявок, фактично глобальне падіння в патентних заявках в 2009 році, судячи з усього, і являло собою перше падіння в контексті кількості заявок з 2002 року.

Що стосується заявок за процедурою РСТ, то їх кількість зросла на 2,1% в 2008 році. У 2009 році даний показник у всьому світі скоротився на 4,5% -

перше загальносвітове зниження, починаючи з 1978 року. Фактично, кількість заявок за процедурою РСТ в меншій мірі постраждала від економічного спаду, порівняно з падінням кількості національних або регіональних патентних заявок. По-перше, як описано вище, криза призвела до істотного падіння у міжнародній торгівлі. Патентні стратегії фірм були зосереджені на внутрішніх ринках, таким чином, у меншій мірі спиралися на систему РСТ в пошуках захисту в іноземних юрисдикціях. По-друге, фірми подавали заявки на отримання патентів виключно на їхні найбільш цінні винаходи. Оскільки патентний захист для винаходів, швидше за все, був необхідним в більш ніж одній країні, активність заявок по процедурі РСТ була нижчою, ніж для національних або регіональних програм. Крім того, при подачі заявки РСТ, заявники отримати додатковий час для вирішення питань щодо кількості країн, в яких потрібно проводити патентний захист, тим самим відстрочуючи витрати подачі заявки на більш пізній термін. Така гнучкість і відстрочки платежу можуть бути особливо цінними в період грошових обмежень і високої економічної невизначеності. Відносна важливість цих міркувань може відрізнятись в різних компаніях, галузях і країнах.

Існує дійсно значна неоднорідність в 4,5%-му падінні заявок за процедурою РСТ у 2009 році. В значній мірі щорічне скорочення відображає 10,8%-ве падіння кількості заявок за процедурою РСТ із США - найбільшого користувача системи РСТ, на якого в середньому припадає близько 30% від загальної кількості заявок щорічно. Різке падіння кількості заявок за процедурою РСТ в США становить близько 80% від загальносвітового падіння. Таке падіння було значно різкішим, порівняно з щорічним зниженням кількості патентних заявок, поданих в США до Бюро патентів і торговельних марок Сполучених Штатів, яке отримало лише 4,4%-ве падіння в 2009 році.

Кількість заявок за процедурою РСТ з Німеччини, третьої за кількістю користувачів системи РСТ, знизилася як і в США (-11,3% в 2009 році) і, як і в

США, падіння кількості заявок за процедурою РСТ було різкішим, порівняно з падінням активності резидентів по національних заявках. Зниження активності як користувачів системи РСТ, так і резидентів Сполученого Королівства відбувалося зі схожою тенденцією. У Японії, другій країні за кількістю користувачів системи РСТ, кількість заявок за процедурою РСТ збільшилася на 3,6% в 2009 році, у той час як кількість подачі заявок до Японського патентного відомства знизилася на 10,5%. Аналогічним чином, у Франції спостерігалось зростання кількості заявок за процедурою РСТ і зниження кількості поданих заявок від резидентів, хоча в меншій мірі, порівняно з Японією. Республіка Корея за звітний період отримала тривале зростання кількості заявок за процедурою РСТ. Темпи зростання заявок за процедурою РСТ скоротилися, проте, від більш ніж 10%-го щорічного зростання у 2006-2008 роках до 1,9%-го в 2010 році.

У Китаї кількість заявок по процедурі РСТ зросла на 29,1% в 2009 році, обігнавши 17,7%-ве зростання заявок місцевими жителями до Державного відомства інтелектуальної власності Китаю (SIPO). Зростання кількості заявок за процедурою РСТ з Китаю в 2009 році по відношенню до 2008 року означає, що глобальні економічні потрясіння значно меншою мірою вплинули на дану країну у порівнянні з іншими. Це зростання було особливо помітним в області зв'язку та аудіовізуальних технологій. Більшість країн з середнім і низьким рівнями доходу, які користуються системою РСТ, отримали зростання у 2009 році в порівнянні з попереднім роком, але при більш низьких темпах зростання. Економічний спад також мав негативний вплив на промислові зразки. Однак, кількість міжнародних реєстрацій через Гаазьку систему отримала абсолютне зниження в період між 2008 і 2009 роками, але уповільнилася в контексті реєстрацій (з 33% у 2008 році до 10% у 2009 р.). Останні дані по національних і регіональних заявках на промислові зразки показують, що в 2009 році провідні відомства інтелектуальної власності зіткнулися зі значним зниженням в кількості заявок. Крім того, в більшості відомств кількість заявок від нерезидентів

значно сильніше підпала під вплив кризи. У Китаї кількість резидентських заявок продовжувала зростати в швидкому темпі, в той час як кількість заявок від нерезидентів знизилася.

Як і в ситуації по патентних заявках, зростання кількості заявок на торговельні марки почало уповільнюватися до початку економічної кризи, а саме починаючи з 2005 року або пізніше, в залежності від країни. Дані по національних і регіональних заявках на реєстрацію торговельної марки, сконцентровані в головних відомствах інтелектуальної власності, характеризуються значним зниженням в заявках на реєстрацію торговельної марки в 2008 році та частково в 2009 р. (табл. 2) [2, 26]:

Таблиця 2.

Темп приросту заявок на реєстрацію торговельної марки (%)

Патентне відомство	2005	2006	2007	2008	2009
Китай	13,3	12,6	-8,2	-1,8	20,8
Франція	2,6	2,1	3,7	-1,0	8,1
Німеччина	7,9	0,5	3,6	-3,0	-7,7
Японія	5,6	-0,1	5,4	-16,6	-7,2
Бюро гармонізації внутрішнього ринку (ОНІМ)	10,7	20,6	13,7	-1,6	0,6
Республіка Корея	8,6	6,2	8,1	-2,7	-2,4
Сполучене Королівство	4,0	5,7	3,5	-11,8	-
США	6,5	4,9	9,6	-3,3	-

У 2008 році зниження було особливо помітним у Японії (-16,6%) і Великобританії (-11,8), в той же час значно нижчим, ніж у Франції (-1%) і Республіці Корея (-2,7%). Дані по США за фінансовий рік, що закінчився у вересні 2009 року показують, що заяви в США на реєстрацію торгової марки впали на 12% в 2009 році. Зниження кількості заявок на товарні знаки було більш різким на світовому рівні, порівняно з активністю по патентних заявках. Це підтверджує гіпотеза, що товарні знаки є більш вразливими в процесі бізнес-циклу.

У порівнянні з приростом кількості патентних заявок, який був здебільшого негативним в 2009 році, заявки на реєстрацію торгівельної марки повернулися до позитивного приросту в декількох відомствах (наприклад, Китай, Франція). Відновлення темпів зростання як для Китаю, так і для Франції є природнім. Це пояснюється тим фактом, що щоквартальні дані, наприклад, у Франції, показують, що зростання відбулося в третьому і четвертому кварталах 2009 року і, таким чином, можливо, паралельно з очікуваним відновленням. У Франції формування статуту для малих підприємств пояснює таке зростання. Розподіл заявок на торгівельні марки в 2009 році між резидентами та нерезидентами дає аналогічні дані, які спостерігалися на патенти. Всі відомства характеризувалися зниженням нерезидентських заявок на торгівельні марки. За виключенням Німеччини та Японії, кількість резидентських заявок на реєстрацію продовжувала рости по країнах світу, особливо в Китаї.

Двома найрейтинговішими серед країна із середнім і низьким рівнем доходів є Україна та Малайзія, кожна з яких отримала понад 5000 патентних заявок в 2008 році. У більшості з патентних відомств даної групи кількість патентних заявок, поданих в 2008 році, вища, ніж у 2004 році. Патентні відомства Йорданії, Єгипту і Белізу отримали велике зростання по патентних заявках за даний період. На відміну від патентних відомств України, Малайзії та Румунії, які отримали невеликий спад в кількості заявок за той же період. У тих країнах, відомства котрих отримали зростання кількості заявок, частка від нерезидентів становила більшість. Наприклад, загальна кількість заявок, отриманих патентним відомством Чилі зросла з 2867 в 2004 році до 3952 в 2008 році, а кількість заявок від нерезидентів склала 86% цього зростання.

Патентні відомства України та Польщі видали більше 3500 патентів в 2008 році. Відбулося швидке зростання кількості патентів, виданих Управлінням Чилі за останні п'ять років, котре відбулося в основному за рахунок збільшення кількості патентів для нерезидентів. Однак, у більшості відомств кількість патентів, виданих в 2008 році була нижчою, ніж у 2004

році. Найбільш помітне падіння кількості патентів відбулося у відомствах Пакистану, Філіппін, Шрі-Ланки і Туреччини. У більшості країн із середнім рівнем доходів, на долю заяв від нерезидентів доводиться найбільша питома вага від загальної кількості заявок і видачі охоронних документів. Наприклад, всі заявки, подані до Патентного відомства Белізу були від нерезидентів. Крім того, всі патенти, видані патентними відомствами Куби і Гватемали були засновані на нерезидентських заявках. Патентні відомства Азербайджану, Вірменії, Румунії та Туреччини були виключно чотирма відомствами з низькою нерезидентською часткою по кількості патентних заявок і видачі охоронних документів - менше 8%.

Роль об'єктів промислової власності для України пропонуємо розглянути з точки зору надходження заявок на об'єкти промислової власності, динаміки реєстрації тощо. За даними Державного департаменту інтелектуальної власності України (на даний час – Державної служби інтелектуальної власності України), на протязі 2009 року надійшло понад 40 тисяч заявок на об'єкти промислової власності [3, 9]:

Таблиця 3.

Надходження заявок на об'єкти промислової власності

Об'єкти промислової власності	Кількість заявок				
	2005	2006	2007	2008	2009
Винаходи 20-ти річні декларційні	5592	5930	6163	5697	4815
Корисні моделі	7286	8171	8870	9600	9203
Промислові зразки	2010	2236	2147	2285	1669
Знаки для товарів і послуг за:	24399	29996	33266	33081	26479
національною процедурою	16366	20813	23746	22371	178866
за Мадридською угодою	8033	9183	9520	10710	8613
Топографії інтегральних мікросхем	2	-	9	-	-
Кваліфікаційні зазначення походження товарів	2	2	6	2	7

Як видно з табл. 3., у 2005 році надійшло 5592 заявки на такі об'єкти промислової власності як винаходи, у 2007 році було подано 6163 заявки, а у 2009 – 4815. Таке коливання рівня показників подачі заявок пояснюється нестабільністю економічного розвитку в країні та наявністю результатів економічної кризи у цей період. Важливо зазначити, продовжує зростати кількість заявок від іноземних заявників. Порівняємо дані за 2007 та 2009 роки. Найактивнішими у 2007 році були представники із США (748 заявок), Німеччини (512 заявок), Франції (173), Швейцарії (152), Бельгії (102), Нідерландів (82), Російської Федерації (81) та Японії (80) [70, 54]. Щодо 2009 року, то частки країн розподілилися наступним чином: США (647 заявок), Німеччина (417 заявок), Швейцарії (211), Франції (158), Російської Федерації (99) та Японії (93) [3, 10].

У 2008 році було подано 5697 заявок на видачу патентів на винаходи, у 2009 – 4815, що на 15,5 % менше порівняно з попереднім роком. Щодо видачі патентів, то у 2008 році їх кількість становила 3832, у 2009 – 4002, тобто на 4,4% більше порівняно з попереднім роком.

Не можна не погодитися з думкою Д.Мартиросяна, який у своєму дослідженні на тему: «Державна політика по управлінню стійким інноваційним розвитком в умовах глобалізації» наголосив на тому, що на сучасному етапі розвитку країн активізація науково-інноваційної діяльності є одним із визначаючих факторів структурної перебудови і прискорення економічного росту інноваційний тип економічного розвитку все більше стає тим фундаментом, який визначає економічну міцність країни і її перспективи на світовому ринку [5, 107].

Висновок. Отже, більшість високорозвинутих країн вийшли з рецесії, також багато країн із середнім рівнем доходу повернулися до рівня докризового зростання. Перші ознаки відновлення помітні також у більшій доступності венчурного капіталу. З кінця 2009 року спостерігається невеликий підйом у контексті витрат на дослідження та розвиток. Крім того, дані за перші шість місяців 2010 року вказують на відновлення зростання

заявок за процедурою РСТ. Однак рівень безробіття залишається стабільно високим. Повне відновлення кризи потребуватиме часу, в зв'язку з чим існує ризик подальшого погіршення економічного клімату. Криза матиме затяжний вплив на подачу заявок на захист об'єктів інтелектуальної власності в 2011 і 2012 роках, особливо це стосується патентних заявок.

Економіки країн після світової кризи зіткнулися з більш високими темпами економічного зростання в країнах з низьким і середнім рівнем доходів, особливо у Східній Азії та Індії. Незважаючи на її негативний вплив на рівень доходів та грошові потоки, економічна криза надала можливості для раціоналізації, прискорення структурних змін, нового підприємництва й "творчого руйнування" - елементів, які повністю вимірюється виключно витратами на розвиток та дослідження або заявками на захист інтелектуальної власності. Про загальний вплив кризи та інновації, швидше за все, можна робити конкретні висновки тільки з плином часу. Україна має всі необхідні основи для відновлення інноваційно-інтелектуальної сфери. Для реалізації необхідна в першу чергу обґрунтована та раціональна підтримка зі сторони держави, а також іноземного партнера з його досвідом, знаннями та фінансовими можливостями.

Література:

1. Жужнева А.О. Зарубіжне патентування: переваги використання процедури згідно з Договором про патентну кооперацію (РСТ) //Наука та інновації. – 2009. Т.5.№4.
2. World Intellectual Property Indicators/ World Intellectual Property Organization/2010. Publication no. 941(E).
- 3.Річний звіт Державного департаменту інтелектуальної власності за 2009 рік// Державний департамент інтелектуальної власності, 2010. – 71 с.
4. Growth in the volume of world merchandise exports and production, 2000-2009 [Електронний ресурс]/ World Trade Organization. International Trade Statistics. - 2010. - Режим доступу: http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2010_e/its10_world_trade_dev_e.pdf
5. Мартиросян Д.С. Государственная политика по управлению устойчивым инновационным развитием в условиях глобализации//Страны с переходной экономикой в условиях глобализации. Материалы студенческой научной конференции. Секции 1,2. – М.: «ЭКОНИНФОРМ», 2006.-419 с. – том 1.